

Кирилюк М.А., канд. філолог. н, доц.,
Сулимко І.В., студентка Ім курсу навчання,
факультет іноземних мов,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАСНИХ ОСОБОВИХ ІМЕН У СУЧАСНІЙ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Вивчення імен та прізвищ має тривалу історію, у результаті якої накопичений значний фактичний матеріал про виникнення, семантику, творення й функціонування антропонімів. Власне особове ім'я відіграє важливу роль у житті людини не тільки як окремої особистості, але і як представника певного етносу, оскільки може вказувати на приналежність індивіда до спільноти за національними, релігійними та іншими ознаками, воно є носієм національного коду, відображає особливості ментальності та культури, що є важливим чинником для усвідомлення власної ідентичності на тлі світової глобалізації. Саме тому культурно-історичний підхід до вивчення антропонімічної англійської лексики в руслі сучасних мовознавчих досліджень, які розглядають лінгвістичні явища в єдності з духовним світом людини, визначив актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх джерел і публікацій свідчить, що питання англійської антропонімії розглядалися такими вченими, як О. А. Плахова Т. П. Єгорова, А. Ф. Артемова, П. Хенкс, Дж. Робсон та інші.

Метою дослідження є основні тенденції функціонування власних імен у сучасній англійській мові.

Як відомо, Великобританія складається з трьох історичних областей – Англії, Шотландії, Уельсу. Більше 4/5 населення – це англійці, офіційна мова – англійська. Більшість віруючих – протестанти. Перепис населення 2001 року показав, що 31% населення Англії ідентифікує себе як «британці», 50% – як «англійці» або як «шотландці» або як «уельські» (валійці), 13% – як «британці + уельські / шотландці / ірландці», 2% дали інші комбінації, 4% ідентифікували себе з іншими етносами (найбільш численні серед них – індуси, пакистанці, афроамериканці, жителі Карибів, Бангладешу).

Оскільки етнічні відмінності жителів Великої Британії проявляються в багатьох сферах суспільного життя, зокрема й в іменуванні громадян, то сьогодні в Об'єднаному Королівстві державні органи активно використовують антропонімічні дані для організації своєї діяльності [4]. На основі можливого походження все населення країни поділено на 185 незалежних груп – Cultural Ethnic and Linguistic Groups (CEL). Поняття CEL включає 4 виміри ідентичності

людини: релігію, географічне походження, етнічну основу й мову. Ці показники виводяться на основі особового імені та прізвища – їх морфології, етимології, історичної й сучасної географічної дистрибуції. Ономастичний критерій цієї методики полягає в установленні груп антропонімів, об'єднаних частотністю вживання в індивідів імен і прізвищ. Мовний аналіз включає: розділення основ імен і закінчень: *abd* – переважно частина арабських особових імен, *-ова* – закінчення російського/чеського прізвища жіночого роду; урахування послідовності букв, їх наявність/відсутність у мові: так, наприклад, в іспанських особових іменах не буває букв *k*, *w* [3].

Однак сьогодні національна ідентичність британців зазнає певних змін у зв'язку з глобалізаційними процесами, тому можна виділити три аспекти таких трансформацій: 1) американізація британської культури, стирання її ідентичності; 2) розквіт самобутності інших етнічних груп країни; 3) поява нових форм маніфестації етнічної ідентичності [1].

Ці процеси в сучасній Британії впливають і на ставлення до особового імені, мотивів ім'янаречення. Так, конформізм, бажання стати своїм у певній групі проявляється в тому, що багато неанглійських імен та прізвищ переробляються на англійські. Основні способи асиміляції іншомовних прізвищ – зміна їх написання, фонетична переробка і переклад. Написання може змінитися через відсутність в англійському алфавіті необхідних букв або діакритичних знаків, пор.: німецьке прізвище Müller перетворюється на Muller або Miller; прізвище König починає писатися як Konig або перекладається як King; Ivanovich стає Johnson. Переклад прізвищ був поширений ще у XVIII ст., коли німецькі прізвища Zimmermann, Braunfeld, Grünbaum перетворилися на Carpenter, Brownfield, Greentree відповідно. Прізвище може бути довгим або незручним в іншому мовному оточенні, тому в англійській мові зазвичай його скорочують, наприклад: Tomaszewski > Thomas, Szymanovski > Simon, Pappadimitricopoulos > Pappas.

Слід зауважити, що структура антропонімів у країні підлягає державноправовому регулюванню. По-перше, у Великобританії в кожного громадянина повинне бути особове ім'я та прізвище. По-друге, вони повинні чітко вимовлятися, не мати цифр, символів і пунктуаційних знаків, за винятком традиційних: апострофа, крапки, дефісу. По-третє, ім'ям не може бути слово, яке позначає звання або титул (Sir, Doctor тощо).

Юридична практика відносно зміни імені у Великобританії полягає в подачі прохання для Королівського дозволу (Royal License) або в оформленні зміни імені за правом давності (by prescription), якщо людина в повсякденному житті користується іншим іменем. Змінити ім'я можна за допомогою процедури Deed Poll (юридичного акту, який стосується однієї особи і вимагає трьох заяв: відмови від колишнього імені, зобов'язання використовувати надалі нове ім'я й вимогу сповістити всіх про його зміну). Законом передбачено найбільш

поширені причини зміни імені: 1) жінка після одруження приймає прізвище чоловіка або залишає дівоче прізвище як своє середнє ім'я; 2) жінка після розлучення повертає своє дівоче прізвище; 3) жінка, яка має дітей, одружуючись, дає їм своє нове прізвище; 4) подружжя бере подвійне прізвище на основі обох колишніх або створює нове; 5) молоді люди з 16 років хочуть узяти прізвище матері або вітчима; 6) британці хочуть припинити зв'язки зі своєю родиною; 7) певним особам не подобається їхнє ім'я; 8) англізація імені / прізвища через дискримінацію або для полегшення вимови чи написання; 9) зміна релігії; 10) зміна статі; 11) псевдоніми; 12) дехто хоче мати «потішне» ім'я тощо.

Британці дуже відповідально ставляться до вибору імені для дитини, і серед основних факторів ім'янаречення можна виділити такі:

1. Традиції (культурні, соціальні, релігійні, родинні). Вони допомагають зберегти певні етнічні імена, укріплюють сім'ю.

2. Новаторство (вибір нового, незвичайного імені).

3. Значення загальної назви, яка стала основою для власної.

4. Сумісність із прізвищем. Наприклад, довге особове ім'я краще сполучається з коротким прізвищем; якщо прізвище починається з голосного звука, то ім'я не повинне закінчуватися на голосний; треба уникати римування імені та прізвища (Candy Grandy, May Fay); складання всіх початкових літер особового імені та прізвища не повинно утворювати слова, яке викликати небажані асоціації (Adam Scott Smith – A.S.S., Phoebe Imogen Green – P.I.G.). При незвичайному прізвищі бажано вибрати звичайне ім'я і навпаки: у сполученні з прізвищем внутрішня форма слова, яке стало ім'ям, може оживитися, утворене словосполучення не завжди буде прийнятним для носія іменування, наприклад: Justin Heaven, Chrystal Chandelier, Forrest Green, Sandy Beach.

5. Звучання.

6. Можливість утворення похідних форм імені та прізвищ на його основі. Зауважимо, що в сучасному британському суспільстві вибрана людиною форма імені може вказувати на її соціальний статус або самооцінку. Так, Е. С. Сміт виділяє шість найбільш поширених варіантів імені та прізвища й характеризує носія кожного з них:

1) John Baker – так називають себе «пересічні люди» («plain folks»);

2) John William Baker – це ім'я використовують ті, хто зазвичай хоче виділитися й гордиться своїм ім'ям;

3) John W. Baker – найбільш популярний варіант у США: має солідний вигляд, така форма використовується в комп'ютеризованих документах;

4) J. W. Baker – найбільш популярний варіант у Британії: стриманий, загадковий, неможливо визначити стать носія;

5) J. William Baker – за цією формою приховується честолюбство, висока самооцінка;

6) J. Baker – така самоназва свідчить про низьку самооцінку [5].

Найбільш соціально значущою ситуацією реалізації статусної оцінки і демонстрації суб'єктивного ставлення до адресата є використання норм звертання. Звертання, або локативи, існують у всіх мовах, відображають їх національно-культурні особливості, неоднорідні за своїм складом, використовуються в різних ситуаціях спілкування, де основна функція – установлення і підтримка контакту між учасниками спілкування – доповнюється регулятивною етикетною функцією [2]. Дослідники мовленнєвої поведінки відзначають, що в Британії поведінкові характеристики виражаються у високому самоконтролі, традиціоналізмі, сублімації освіти, статусних конотацій в різних комбінаціях повного й скороченого іменування.

Таким чином, ім'я людини відіграє важливу роль у сприйнятті індивідом самого себе, уявленні власного «Я», ототожненні людиною з таким категоріями, як соціальний статус, стать, вік, група, культура, національність. Під впливом численних лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів особове ім'я зазнає різних, іноді суттєвих змін в антропонімії певної мови.

Література:

1. Антишев А. Н. Когнитивные и лингвокультурологические аспекты антропонимии в лингводидактике / А. Н. Антишев // Лингво-методические проблемы обучения иностранным языкам в вузе: Матер. науч.-метод. конф. – Уфа: БашГУ, 2004. – С. 6-9.
2. Суперанська А. В. Загальна теорія власної назви / А. В. Суперанська. – М.: Наука, 2013. – 366 с.
3. Cook D. Uses of Surnames in Epidemiologic Research / D. Cook // American Journal of Epidemiology. – 2002. – № 45. – P. 38-45.
4. Mateos P. A Review of Name-Based Ethnicity Classification Methods and their Potential in Population Studies / P. Mateos // Population Space and Place. – 2007. – № 13. – P. 145-152.
5. Smith E.C. Treasury of name lore / E.C. Smith. – New York-L.: Harper & Row, 2007. – 140 p.
6. www.statistics.gov.uk
7. www.ukdps.co.uk